

Diagnosticko- intervenční proces v MŠ

- Diagnosticko-intervenční proces je součástí edukace v MŠ – viz RVP.
- Mateřská škola byla v letech 2017 - 2020 zapojena do projektu Klokanovy školky a stala se Centrem kolegiální podpory pro Královéhradecký kraj (realizátor projektu: Lužánky – středisko volného času v Brně). Cílem projektu bylo posilovat kompetence učitelů v pedagogické diagnostice. Účastí v projektu MŠ získala ucelený systém diagnostiky dítěte předškolního věku.
- Každá třída disponuje knihou Diagnostika dítěte předškolního věku, jejíž součástí je intervenční materiál (úkoly určené k laminaci) i záznamové archy, které obsahují vývojové škály diagnostikovaných oblastí. K dispozici jsou i materiály z Klokanova kufru a Soubor pracovních listů projektu KLOKANOVY ŠKOLKY.
- **Do diagnosticko-intervenčního procesu je zapojen celý pedagogický tým třídy (učitelé, asistenti).**

Chceme-li se podílet na uspokojování potřeb dítěte a aktivně zasahovat do jeho rozvoje, je nezbytné se v těchto potřebách a možnostech nejprve orientovat.

Všeobecná doporučení a zvyklostně nabízené činnosti (zejména u dětí, u nichž se některé z oblastí rozvíjí pozvolněji), se ukazují jako neúčinné, mnohdy i poškozující.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

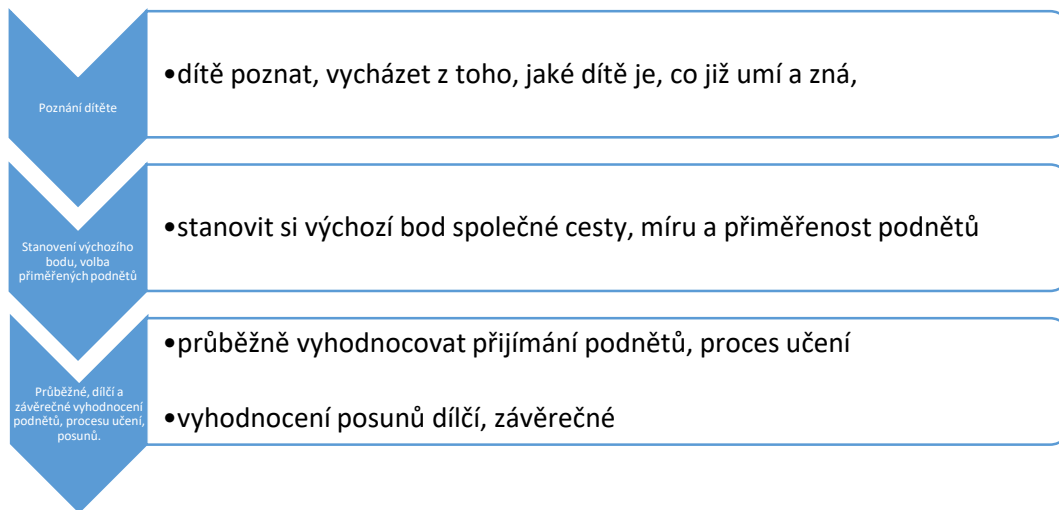
„Vzdělávání je důsledně vázáno **k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí**, včetně vzdělávacích potřeb speciálních. Každému dítěti je **poskytnuta pomoc a podpora v míře, kterou individuálně potřebuje**, a v kvalitě, která mu vyhovuje. Proto je nutné, aby vzdělávací **působení učitele vycházelo z pedagogické diagnostiky** – z **pozorování** a uvědomění si individuálních potřeb a zájmů dítěte, **ze znalosti aktuálního stavu jeho vývoje, konkrétní životní a sociální situace, pravidelného sledování jeho vývoje a vzdělávacích pokroků**. Jen tak je možno zajistit, aby pedagogické aktivity probíhaly v rozsahu potřeb jednotlivých dětí, aby každé dítě bylo stimulováno, byla podporována jeho poznávací motivace. Dítě se tak prostřednictvím vzdělávacích aktivit postupně rozvíjí v základních dovednostech (motorických, poznávacích ad.) vzhledem ke svým optimálním možnostem tak, aby docílilo úspěchu, který je jeho okolím oceněn a samo se cítilo úspěšné.“

Pozorování – cílevědomé, soustavné a plánovité vnímání jevů a procesů, které směřuje k odhalení podstatných souvislostí a vztahů sledované skutečnosti.

Pozorování by mělo splňovat několik podmínek:

- *mělo by být přesně organizované, probíhat podle stanoveného plánu*
  - *pozorované jevy a procesy musí být přesně registrované*
  - *závěr procesu pozorování tvoří analýza pozorovaných údajů*
-
- **Jak poznám/poznávám potřeby a možnosti jednotlivých dětí?**
  - **Jak poskytuji míru podpory, kterou dítě potřebuje?**
  - **Co rozumíme pojmem pozorování?**
  - **Jak poznám aktuální stav vývoje dítěte?**
  - **Jak vyhodnocuji vzdělávací pokroky?**

VÝCHODISKEM při řešení těchto otázek je **SYSTÉM PÉČE**, který umožní:

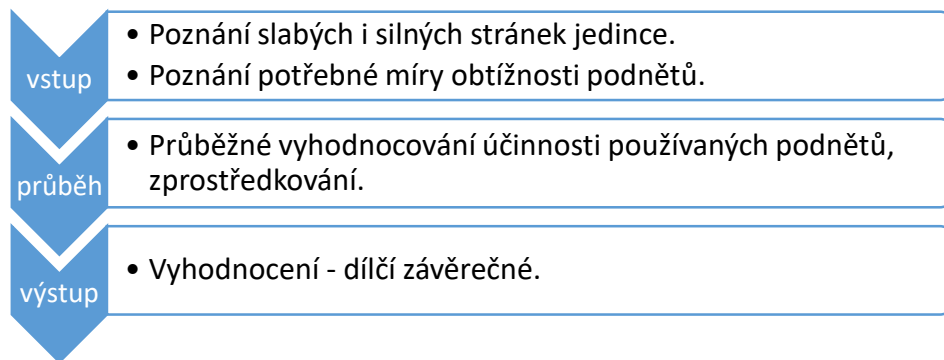
Diagnosticko-intervenční systém

Systém péče, který umožní dítě poznat, vycházet z toho, jaké dítě je, co už umí a zná, stanovit si výchozí bod společné cesty, a následně zvolit pro dítě potřebné podněty. Chceme-li se podílet na uspokojování potřeb dítěte a aktivně zasahovat do jeho rozvoje, je nezbytné se v těchto potřebách a možnostech nejprve orientovat.

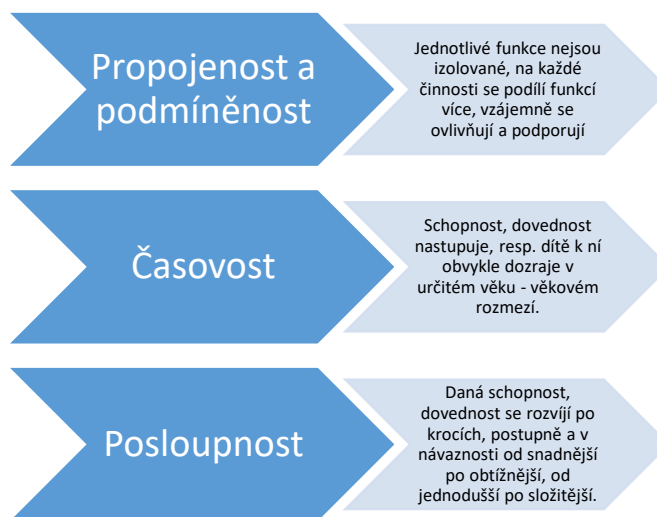
Diagnostika jako součást stimulace a intervence (diagnosticko-intervenční systém)

- **Diagnostika** není cílem, je prostředkem k poznání dítěte, **úrovně vývoje** jednotlivých **schopností, dovedností a vědomostí**.
- **Diagnostika je východiskem a součástí stimulace, intervence.**

Diagnostika je nutnou součástí intervence (stimulace)

Vývoj dítěte má vzájemnou propojenost, určitou časovost a posloupnost

Sledované oblasti

- **somatický vývoj a zdravotní stav**
- **úroveň vyspělosti kognitivních a motorických funkcí**
  - motoriky, grafomotoriky
  - zrakového vnímání a paměti
  - sluchového vnímání a paměti
  - vnímání prostoru
  - vnímání času
  - základních matematických představ
  - řeči (myšlení)

- **úroveň práceschopnosti (pracovní předpoklady, návyky)**
- **úroveň zralosti osobnosti (emocionálně-sociální)**
  - komunikaci (verbální i neverbální)
  - přiměřené reagování na nové situace
  - adaptování se na nové prostředí
  - porozumění vlastním pocitům a sebeovládání
  - porozumění emocím a chování druhých lidí
  - objektivní sebepojetí, sebehodnocení, sebedůvěru
  - schopnost pracovat s ostatními, spolupracovat

Diagnosticko-intervenční proces

Hledání způsobů, postupů, možností, za jakých dítě daný úkol zvládne natolik, že může postoupit na další vývojový stupeň obtížnosti, dojde u něho k posunu z výchozího do následujícího bodu.

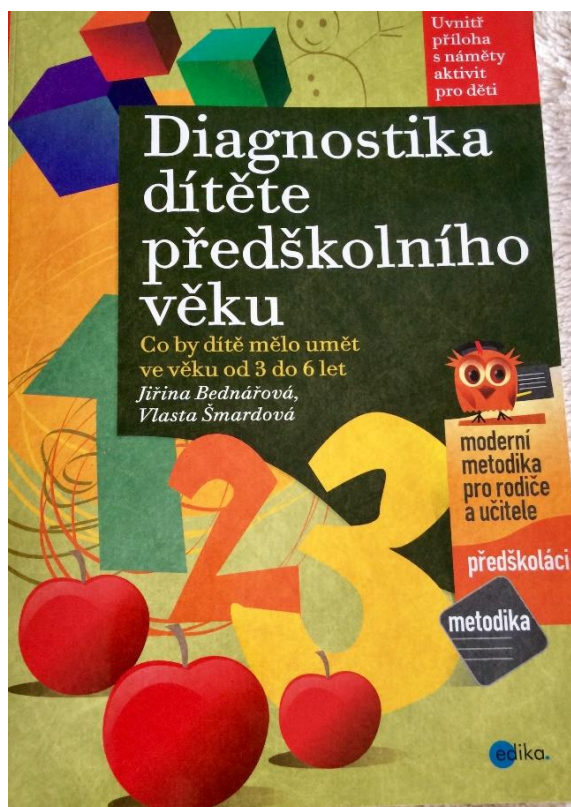
- Jak se dítě učí? (způsob myšlení, motivace)
- Jaké podmínky a podporu k učení potřebuje? (co dítě potřebuje od dospělé osoby, jaká bude využita dopomoc)
- Jak rychle se učí? (dodržet časovost, posloupnost – nespěchat)

Učení je komplexní jev, kterého se účastní ne jednotlivé oblasti odděleně, ale všechny zároveň, i když v rozličné intenzitě.

Vztah diagnosticko-intervenčních materiálů Diagnostika dítěte předškolního věku, Klokanův kufr, Klokanovy kapsy

Diagnostika dítěte předškolního věku (kniha)

Kniha Diagnostika dítěte předškolního věku s podrobnými popisy jednotlivých oblastí vývoje a náměty na další rozvoj dítěte. Součástí jsou záznamové archy pro diagnostiku a hodnocení schopností.

Hrubá motorika	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
1 Skok sounož	3			
2 Překročí nízkou překážku	3			
3 Chůze po schodech nahoru – střídá nohy	3			
4 Stoj se zavřenýma očima	3,5			
5 Přeskok přes čáru	3,5-4			
6 Chůze po schodech dolů – střídá nohy	4			
7 Přejde po čáře	4-5			
8 Stoj na špičkách s otevřenýma očima	4-5			
9 Paskoky na jedné noze	4-5			
10 Chůze po mírně zvýšené ploše	4-5			
11 Přejde přes kladinu	5			
12 Přeskočí snožmo nízkou překážku	6			

Jemná motorika	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
13 Manipulace s drobnými předměty (navlékání korálků, zasouvání kuliček do otvorů...)	3-4			
14 Stříhání	4			
15 Otevírání dlaně postupně po jednom prstu	4			
16 Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce	5			
17 Další činnosti:				

Hmatové vnímání (taktilní percepce)	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
18 Pozná hmatem výrazně odlišné hračky	4			
19 Pozná hmatem zvířátka (vel. 10 cm)	4-5			
20 Rozliší různé povrchy, materiály	5			
21 Pozná hmatem geometrické tvary	5-6			

Klokanův kufr

Klokanův kufr je soubor didaktických pomůcek, které naučí dítě vše, co potřebuje umět před nástupem do školy. Díky svému komplexnímu pojetí pomáhá diagnostikovat, co dítě skutečně umí a zvládá, odhaluje jeho silné stránky, které posiluje, a identifikuje případné slabé stránky, s nimiž dále pracuje a nachází řešení.

Obsah kufru je rozdělen do 10 tematických oblastí vývoje dítěte:

- zrakové vnímání a paměť
- motorika, grafomotorika, kresba
- sluchové vnímání a paměť
- řeč
- základní matematické představy
- orientace v čase
- orientace v prostoru
- sebeobsluha a samostatnost
- hra
- sociální chování

Klokanovy kapsy

Na diagnostický soubor Klokanův kufr navazuje sada metodických pomůcek Klokanovy kapsy. V **šesti kartonových krabicích** najdete pomůcky, které přispívají celkovému rozvoji dítěte, jeho technických schopností a logického myšlení v oblasti:

- zrakové analýzy a syntézy
- zrakové diferenciacce
- prostorové orientace
- matematických představ

Klokanův kufr a Klokanovy kapsy

Vztah diagnosticko-intervenčních materiálů Diagnostika dítěte předškolního věku, Klokanův kufr, Klokanovy kapsy – viz tabulka.

Zrakové rozlišení (zraková diferenciacce)			
	Kniha	Klokanův kufr	Klokanova kapsa
12	Odliší výrazněji jiný obrázek v řadě		Rozlišuj
		-	Rozlišuj
		+	Rozlišuj
13	Odliší obrázek v jiné velikosti		
14	Odliší jiný obrázek v řadě		Rozlišuj
		-	Rozlišuj
		+	Rozlišuj
15	Odliší obrázek v řadě lišící se horizontální polohou		
		-	
		+	
16	Odliší obrázek v řadě lišící se detailem		Rozlišuj
		-	Rozlišuj
17	Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se detailem		
18	Odliší obrázek lišící se vertikální polohou		Rozlišuj
		-	Rozlišuj
		+	Rozlišuj
19	Vyhledá dva shodné obrázky v řadě		
20	Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se vertikální polohou		
		+	

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Brno: Computer Press,

Pracovní listy

Cílem setkávání na workshopech projektu Klokanovy školky byla tvorba pracovních listů. Pracovní listy byly zaměřeny na vybrané oblasti.

Pracovní list vede k uvědomování si a vyhodnocování průběhu aktivity, zda dítě je schopno úkol řešit samostatně, zda nepotřebuje dopomoc dospělého. Nabízí zprostředkování, jak potíže překonat, být připraven dítě vést k překonání potíží, učit dítě se učit. Takto vedená činnost, která dítě cíleně rozvíjí, se zároveň pro pedagoga stává prostředkem dalšího poznání dítěte, jeho potřeb, způsobů učení, přemýšlení; prohlubuje se diagnosticko – stimulační a intervenční proces.

V rámci projektu vznikl **Soubor pracovních listů projektu Klokanovy školky** zaměřený na oblasti:

- prostorové orientace
- základních matematických představ
- řeči a fonologického uvědomování
- jemné motoriky a grafomotoriky
- zrakového vnímání

Soubor pracovních listů projektu Klokanovy školky

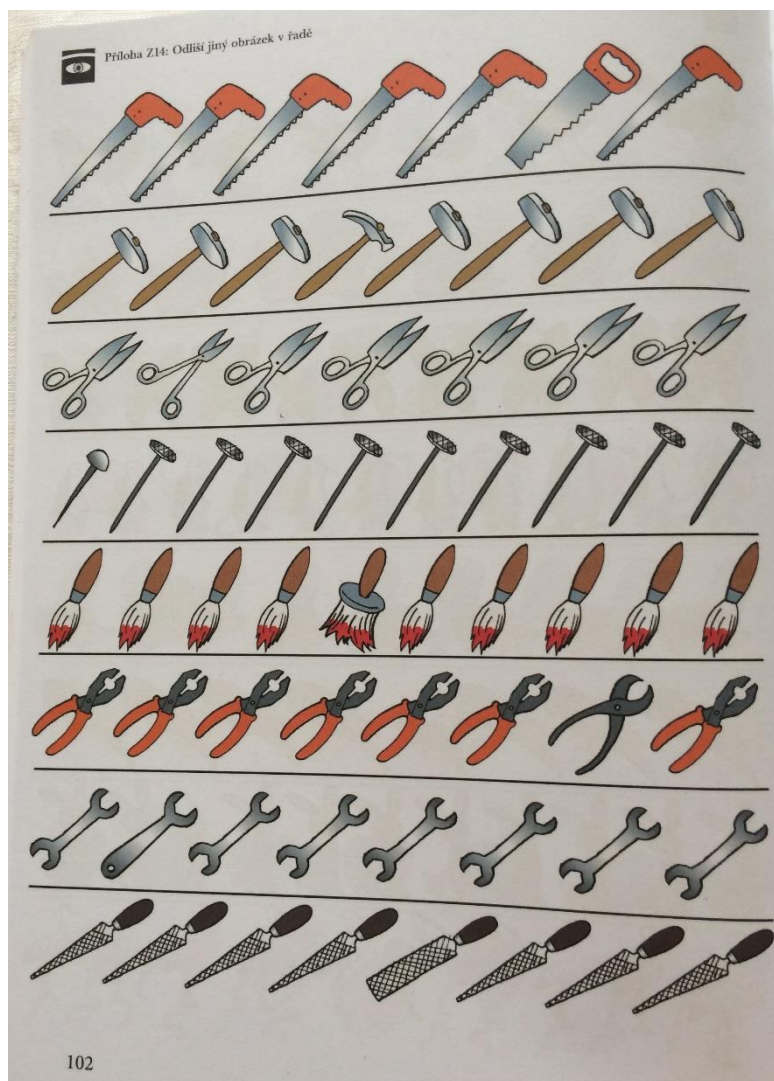
Příklad:

Vztah mezi jednotlivými diagnosticko-intervenčními materiály

Zraková diferenciacce Z14 – Odliší jiný obrázek v řadě

Zrakové rozlišení (zraková diferenciacce)			
	Kniha	Klokanův kufr	Klokanova kapsa
12	Odliší výrazněji jiný obrázek v řadě		Rozlišuj
		-	Rozlišuj
		+	Rozlišuj
13	Odliší obrázek v jiné velikosti		
14	Odliší jiný obrázek v řadě		Rozlišuj
		-	Rozlišuj
		+	Rozlišuj

Kniha: příloha Z 14 - Odliší jiný obrázek v řadě

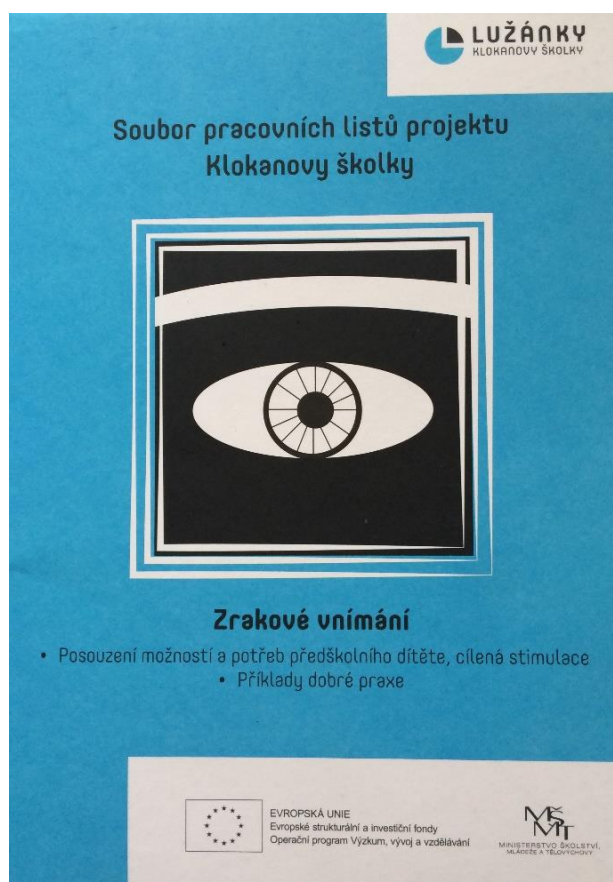

Klokanův kufr: =, -, +

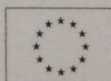
Klokanova kapsa: Rozlišuj

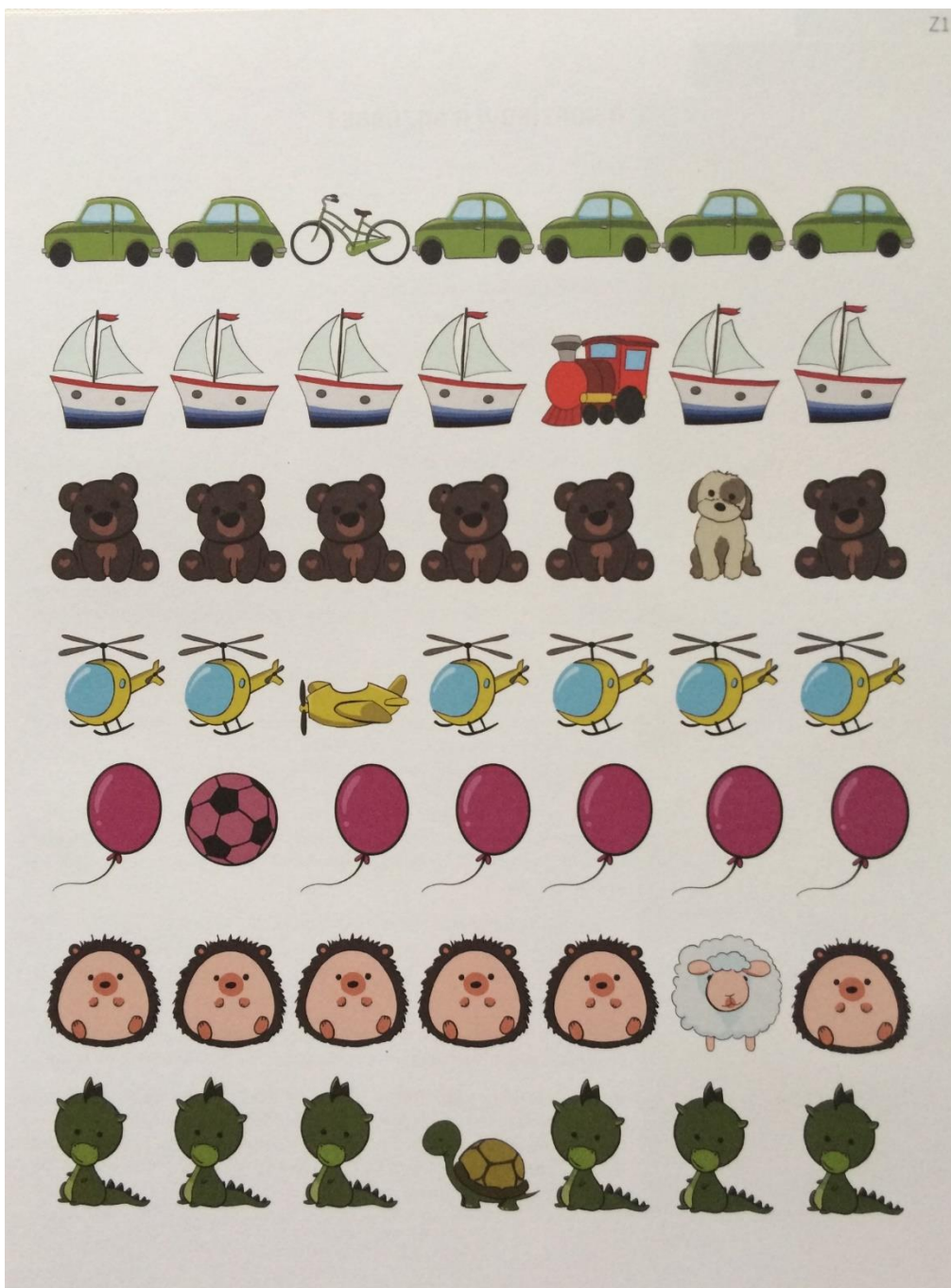

Pracovní listy:

<p style="text-align: center;">ZPRACOVATEL (ČÍSLO A NÁZEV CKP)</p> <p style="text-align: center;">AUTOR (SPOLUAUTOŘI)</p> <p style="text-align: center;">OBLAST, PODOBLAST</p> <p style="text-align: center;">DIAGNOSTICKÝ A STIMULAČNÍ PŘÍNOS</p> <p style="text-align: center;">DALŠÍ ROZVÍJENÉ OBLASTI</p> <p style="text-align: center;">VĚK DÍTĚTE, OBTÍŽNOST</p> <p style="text-align: center;">MOTIVACE A INSTRUKCE PRO DÍTĚ</p> <p style="text-align: center;">INSTRUKCE PRO DOSPĚLÉHO</p> <p style="text-align: center;">NEJČASTĚJI VYUŽITÁ DOPOMOC</p> <p style="text-align: center;">DOPORUČENÍ, POKUD DÍTĚ V ČINNOSTI SELHÁVÁ</p> <p style="text-align: center;">MOŽNÁ NADSTAVBA</p>	<h2 style="margin: 0;">O HONZÍKOVI A ROZÁRCE I</h2> <p>CKP 031 MŠ SLAVONICE</p> <p>Milena Novotná</p> <p>Zrakové vnímání; zrková diferenciacie</p> <p>Posouzení úrovně a rozvoj schopnosti odlišit výrazně jiný obrázek v řadě.</p> <p>Zraková paměť, řeč – slovní zásoba, porozumění řeči.</p> <p>3–3,5 roku *, v nadstavbě ***</p> <p>„Honzíku, uklid' si v pokoji,“ řekla jednou maminka. Honzík se mračil na police plné hraček. Uklízet se mu ani trochu nechtělo. Vtom u dveří zazvonil zvonek. Přišla jeho kamarádka Rozárka. „Honzíku, pojď si hrát.“ „Nejdřív si musím uklidit v pokoji,“ zabručel Honzík. „Když ti pomůžu, máme to za chvíli hotové,“ řekla Rozárka, a pak spolu všechny hračky pěkně roztřídili a srovnali.</p> <p>Než přistoupíme k plnění úkolů, můžeme dítěti krátce vyprávět o dvou malých kamarádech, o Honzíkovi a Rozárce, kteří spolu bydlí v jednom domě a chodí spolu do školky. Dítě se může aktivně zapojit, vymýšlí, co mají děti rády a co nerady, jak si spolu hrají atd.</p> <p>„Podívej se na obrázek. Jsou tam poličky, na kterých má Honzík uložené hračky. Na každé poličce je ale něco, co tam nepatří. Pomůžesh Honzíkovi hračky uklidit?“ Necháme dítě, ať si v klidu prohlédne celou řadu obrázků. Poté ho vyzveme, aby našlo obrázek, který je v řadě jiný. Pokud dítě neumí obrázek pojmenovat, může jej pouze ukázat nebo přeškrtnout; posléze jej pojmenujeme my.</p> <p>Nácvik může probíhat s reálnými předměty. Dítě si prohlíží řady postupně po jedné, ostatní obrázky můžeme zakrýt. Ukazujeme prstem zleva doprava na jednotlivé obrázky v řadě, postupně si dítě v případě potřeby ukazuje samo.</p> <p>Ověřit, zda dítě rozumí instrukci. Trénovat s využitím reálných předmětů. Pracovat s větším formátem, řady zvětšit a předkládat před dítě po jedné.</p> <p>Rozvoj zrakové paměti: Odlišné obrázky v jednotlivých řadách přikryjeme dřevěnými kostkami (velkými knoflíky apod.), dítě si zkusí vzpomenout, které hračky jsou ukryté pod kostkou. K lepšímu vybavení můžeme využít stejné obrázky rozstříhané na kartičky. Dítě obrázky rozloží na kostky a pak provede zrkovou kontrolu.</p>
---	--

Z1 odliší výrazně jiný obrázek v řadě

Shrnutí:

- Diagnostiku dítěte provádíme **průběžně** během nabízených výchovně vzdělávacích činností. Výsledky pozorování zapisujeme buď přímo do záznamových archů, nebo na papír vložený v třídní knize, ze kterého nejpozději na konci měsíce údaje přepisujeme do záznamových archů. Zápisy do záznamových archů opatříme aktuálním datem (měsíc/rok), kdy diagnostika probíhala, záznam pro danou oblast odlišíme barevně – př. v září diagnostikujeme oblast hrubé motoriky, do pravého horního rohu záznamového archu zapíšeme zvolenou barvou, např. červenou **9/2021** a všechny záznamy ze září pro oblast HM budou zaznamenány **zvolenou barvou**.
- **V případě, že jsou některé oblasti u dítěte vlivem diagnózy natolik oslabeny, že není možné je touto formou diagnostikovat, uvedeme tuto skutečnost do záznamového archu a tímto způsobem dítě nediodiagnostikujeme.** Na danou oslabenou oblast (oblasti) se zaměříme v IVP nebo Plánu pedagogické podpory (PLPP), kde podrobně popíšeme aktuální stav dítěte a plán jeho rozvoje v dané oblasti. Př.: typickým příkladem jsou oblasti: ŘEČ, SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI a HRA u dětí s PAS.
- Realizaci diagnosticko-intervenčního procesu zapisujeme do třídní knihy – do poznámek k danému dni, ve kterém byla diagnostika realizována. Vyhodnocení diagnostiky průběžné, dílčí se objeví v hodnocení týdenních plánů v TVP, **závěrečné vyhodnocení diagnostiky se provádí v únoru a červnu a je podkladem pro pololetní a závěrečná hodnocení dětí, pro aktualizaci a hodnocení IVP a PLPP.**
- Další možností, jak provádět diagnostiku je zařadit týdenní (čtrnáctidenní) plán zacílený na diagnosticko-intervenční proces v rámci doplňujícího programu Předškolák (viz ŠVP MŠ) – rozvoj dovedností u dětí probíhá s využitím diagnosticko-intervenčních materiálů (kniha Diagnostika dítěte předškolního věku, Klokanův kufr, Klokanovy kapsy, Soubor pracovních listů projektu Klokanovy školky) a dalších didaktických pomůcek a materiálů.

- Při tvorbě týdenních plánů a vzdělávací nabídky se zamýšlíme nad diagnostickým a stimulačním přínosem nabízených aktivit.
- Nad tím, jaké další oblasti zvolenou aktivitou u dítěte rozvíjíme?
- Pro jaký věk je činnost vhodná?
- Jaká je její obtížnost?
- Je vhodně zvolena motivace a instrukce pro dítě?
- Jakou využijeme pomoc?
- Jaká jsou doporučení, pokud dítě v činnosti selhává?
- Jaká je možná nadstavba činnosti?

Vypracovala: Mgr. Renáta Bašová